

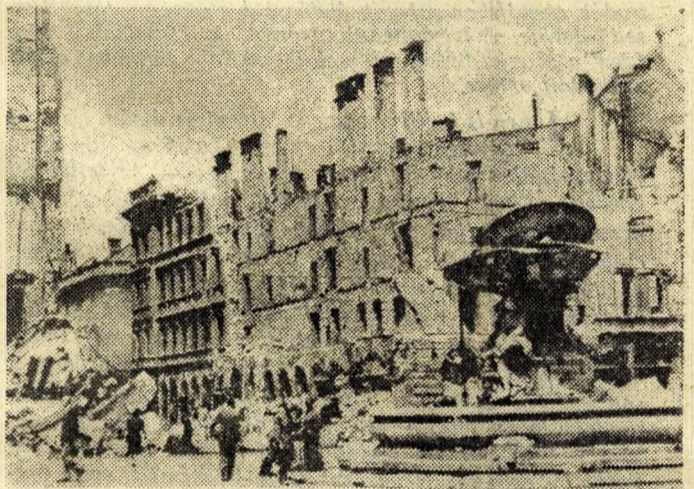
AKKOR...

Február 13. A remény és a megvalósult szabadság napja Budapesten. Jól emlékszünk még (lehetne talán ezt elfelejteni?) a pusztulás képeire, a bűnjelként meredő romcsokra, romokra, melyek a fasiszta pusztítást vádolták, az országeladók és néparulók fejére kiállított kemény vádat. E kép — a vigasztalannak, reménytelennek tűnő — ma már csak festményeken, fényképeken látható, de örökre belepésődött a budapesti emberek agyába, a szeretett várost kösiesen felépítők szívébe...

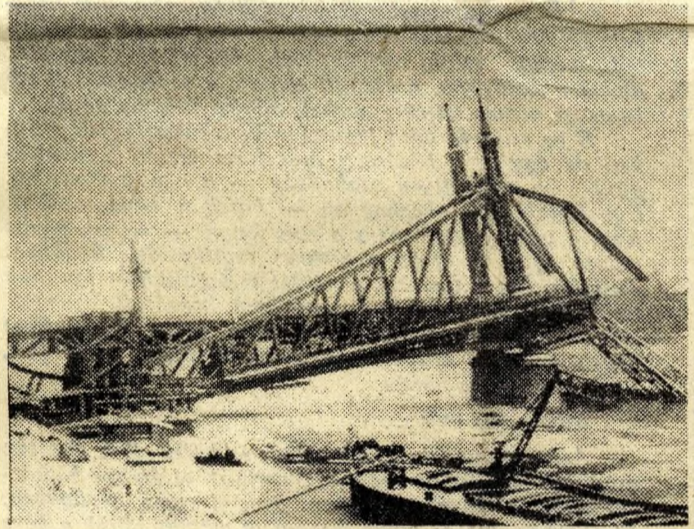
A régi Vígsház romjai...

Sivácság, pusztulás...

A „Ferenc József-híd” romokban...

Kedves elvtársak! Ezt a levelet, amelyet sok-sok budapesti megbízásból írok, egyetlen városba címezem, de azok, akiknek from, nagyon sok városban, ezer és ezer szovjet faluban élnek. Ki csak másfél vagy kétezer kilométernyire Budapesttől, ki hat-nyolc vagy még több ezer kilométernyire. De akármilyen messzi is éljenek tőlünk azok, akiknek ez a levél szól, ma bizonyosan valamennyiüknek eszébe jut Budapest: a Duna két partján fekvő magyar főváros, amelyet ma kilenc éve szovjet emberek és szovjet fegyverek, a szovjet hősiesség és a szovjet humanizmus szabadított fel. Bizonyosan ma eszetekbe jut, drága elvtársak, hogy kilenc esztendővel ezelőtt Budapest romokban hevert, száz sarkán égett. Lakói, mikor elhallgattak az ágyúk — feljöttek a pincékből piszkosan, rongyosan, éhesen s teli bizonytalansággal. Sírvafakadtak, tízezer sírtak, jajveszékelték a romokban heverő város láttán. A romok közt a havas, sáros és véres utakon holttestek heverték, szétlőtt autók, kiégett tankok, felborult ágyúk és aknavetők között. „Itt száz esztendőig nem lesz élet!” — sóhajtottak a budapestiek.

Az utcasarkokon szürke szörmesapkás katonalányok állottak. Mutatták az utat a Nyugat felé, Wien felé áradó szovjet csapatoknak. Vöröskeresztes autók száguldottak a romok között, sebesülteket és beteget szállítottak. A katonalányok csak csodálkozást váltottak ki a budapestiek közül, de az már csodálatot váltott ki, hogy a szovjet egészségügyi autók válogatás nélkül vitték a sebesülteket és a szovjet orvosok különbségtétel nélkül vették kezelés alá a sebesült szovjet katonákat és a be-

1945 február

Február 7. A fenevad szűköl, mancsába körmét visszahúzta lassan. Hurokként egyre szűkebb lesz a kör, az égő Vár úgy fortyog, mint a katlan. Román rabok után magyar rabok érkeznek, rémült szemmel, mint a barmok. Közöttük én is. Aknatűz ropog. Vezeténszó csattog. Ránk omlik a csarnok. Rothadt lóhúst eszünk. Innunk nem adnak. Ötpercekig hunyjuk le csak szemünk. Dolgunknak vége sohasem szakadhat: hisz hullákat, hullákat cipelünk.

Nem egyszer lerogytam, de Juon Brancu kétségben elmerülni nem hagyott. „Nem tart soká” — súgta s a harsány torkú ágyúk hada is ezzel biztatótt. Köröskörül zúgott, áradt a tenger s mi vergődünk a rabság szigetén, de jött felénk ropogó fegyverekkel a szabadság, az emberség, a fény.

Juon Brancuval megszöktünk a Várból, kilopóztunk az Alaguton át. A bádognellő tábori zsandárok nem vettek észre. Surrantunk tovább. Én még megálltam, visszapillantottam, mint ha Szodomát hagytam volna ott: az Alagút boltívén bomba robbant, s leharapott egy roppant darabot. Tovább, tovább: vágatva, kúszva hasmánt, Félkézzel sárba vág a légnymás. Itt gépfegyverből kattog sorozat ránk, ott szétnyílik egy óriási ház. És nagysokára feltűnik a dombhát, mint boltozatos homlok, úgy ragyog: integetnek a görcsös ágú somfák — Még nyolc-tíz perc s talán otthon vagyok...

Két mandulafa áll a ház előtt, mint két szerelmes, egymást átölelve. Rajtuk üszkös sebek, úgy álltak őrten, nyalta őket a Nap száz kicsi nyelve. Bizsergető-lágy februári fényben csillogtak már a duzzadó rügyek. Juon leült — én ágak közül néztem a várost s rám csapott a rémület: A hidak gerincét ki zúzta szét? Csonkjait kinyújtják könyörögve. A házak beleit s agyvelejét kiszippantotta a háború szörnye.

Zavarosan kanyargott a Duna, vert kutya kullog így, farkát behúzva. Bámul a város, eszelős anya, gyermekei hol vannak, jaj, ki tudja? Géppuska köpködött, böfönt a bomba, házak recsegték, felnyögtek a fák — De már zúdultak felfelé a dombra a diadalmas vörös katonák.

Másnap hajnalban láttam meg az első szovjet harcost: komoly volt és kemény, Golyószóró a vállán, úgy lépdelt ő — „Zdrasztvuj!” — mondtam s nyakába estem én. Az üdvözlést szívesen viszonozta, hátizsakját levette azután, s míg falatoztunk, nevet is megmondta Pjotr Ivánovics Kuzmin kapitány. Azért lépett e véráztatta földre, hogy véget érjen a sok százados kín — A könyves polcon rábökött egy könyvre, szája mosolyra nyílt, úgy mondta: „Puskin”.

S a két mandulafa a ház előtt zöld hajtásokkal lett telistele. Az ágak sebe lassan mind benőtt, játszott a lombbal március szele. S mire az egész ország rozsdás láncát leverte a hős szovjet hadsereg: ünneplőbe öltöztek a vidám fák, köszöntötték a drága ünnepet.

Kilenc éve!... S azóta minden évben felszabadulásunk nagy ünnepén ez a két fa tündökletes fehéren zeng mint egy szimfonikus költemény. Ez a két fa kijelölt örökhelyén, fenn figyel s virágzó városunkra lát s ringatózva a szélben és a fényben zengi az új élet diadalát.

Képes Géza

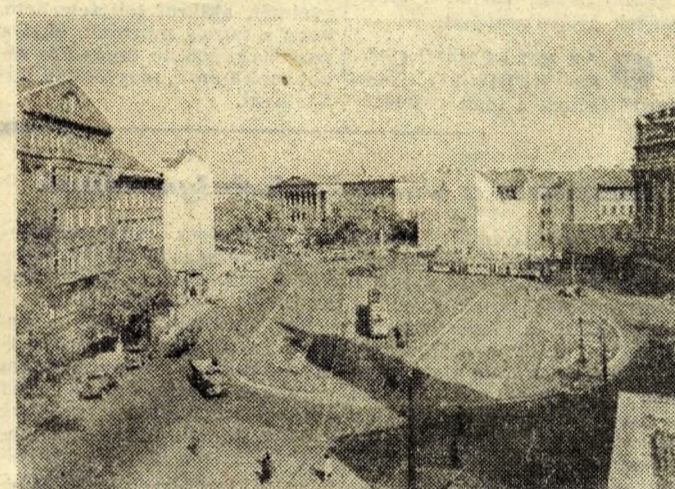
MOST...

Február 13. Nem volt hiábavaló a remény kilenc évvel ezelőtt. A romok felett, a budapesti emberek munkája nyomán kivirágzott az élet. Szabad, küzdelmes, boldog, jövőbenbizó élet. Az öreg város megújodott, új, fiatal Budapesten dobog az egész ország szíve. A mi városunk... Épülő házak, gyárak, felépült hidak karcsú ívei, egyre szépülő városkép... A miénk! A mi városunk. Elűztük a múlt romjait, újjáépítettük a mi Budapestünket. S új emberek köszöntik ma ebben a városban a szabadság születésnapját.

...A Magyar Néphadsereg Színháza

...S az új Calvin-tér

...Büszkén ivel a Szabadság-híd

LEVÉL MOSZKVÁBA

teg magyar asszonyokat és gyerekeket. Teherautók jöttek Budapestre, szovjet teherautók hosszú-hosszú sorban. Napok óta beretvalatlan katonák állottak a teherautókon és kenyeret osztottak azoknak, akik hetek óta, hónapok óta nem láttak kenyeret.

Az évforduló közeledtek, az utolsó hetekben nagyon sok vendégem volt. Egy munkásszónya — a villanygyárban dolgozik — arra kért, hogy adjam át üdvözlését Maruszja szerzsántnak, aki az ismeretlen budapesti munkásszónya három gyermekével osztotta meg katonakenyerét — két héten át. „Tudja, olyan magas, szőke. És Maruszjának hívják. Más nem tudok róla, csak azt, hogy nagyon-nagyon jó.” Átadom az üdvözlését. Egy budapesti tanító Mikola alhadnagynak küldi üdvözlését. Mikola is szőke, magas, ő is nagyon-nagyon jó. Három kitüntetése van. És gárdajelvénye. Többet nem tud róla a tanító. Nagyon sok üdvözlést küldenek budapesti munkások, értelmiségiek Vologya főhadnagynak, Szergej századosnak és Ivan Ivanovics alezredesnek. Remélem, elér hozzájuk az üdvözlés. És, ha nem is érkezik el — a címzettek bizonyosan tudják, hogy a felszabadított budapestiek múlhatatlan hálával és forró szeretettel gondolnak rájuk.

Régi napokról, a Budapestért folyó harc súlyos óráiról beszélgetve, csodálatos történeteket hallunk. Csodálatos történeteket a hősiességről, a szovjet katonák hősiességéről és még csodálatosabbakat a szovjet humanizmus-

ról, a szovjet ember végtelen jószágáról. Én, aki egész életemben büszke leszek arra, hogy a budapesti harcok idején a világ legszebb ruháját, a szovjet harcos egyenruháját viseltem és mellemen egy ezüst korong volt, amelyen ez olvasható: „A merészségért”, én, aki tanuja lehetek, tanuja vagyok a harcoló szovjet katona páratlan hősiességének és a győztes szovjet ember (a történelemben példátlan) jószágának, én egyre azt magyarázom budapesti barátainak, elvtársaimnak, ismerőseimnek, hogy a szovjet katona hősiessége és a szovjet ember végtelen jósága ugyanabból a forrásból fakad, a szovjet morálból, a szabad ember világszemléletéből és erkölcséből, abból az újból és újból, ami a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmével köszöntött az emberiségre és ami nemcsak nekünk, budapestieknek hozott szabadságot és új életet, de példát mutat az egész emberiségnek és reménnyel tölti el a világ minden dolgozójának szívét. A magyarázatból, az elméleti fejtegetésekből legfeljebb csak egyesek értik meg a szovjet morál lényegét, ismerik meg a szovjet ember világitóan tiszta erkölcsét, de a példák, azokból a példák-ból, amelyeket tízezer, sok tízezer szovjet ember mutatott, egy egész város tanult, egy egész nép — Budapest népe és az egész magyar nép.

Az a példa adott erőt Budapestnek, adott erőt a magyar népnek, hogy a fasiszta örület és gaszág által rombadöntött várost és országot újjáépítse és magának építse fel a vá-

rost és az országot, a felszabadult magyar népnek, a szocializmust építő, a békét védelmező, a nemzetét vált magyar népnek.

Nagyon sokat lehetne és kellene mondani arról, hogy mit köszön nektek Budapest, mit köszön nektek Magyarország, drága, drága elvtársak, Maruszja, Mikola, Vologya, Achmed, Szoszó, Szergej, Vaszilj, Kolja. De szóval ezt nem lehet elmondani! És mi, a szabad magyar nép fiai nem is szóval akarjuk elmondani, hogy szeretünk Titeket és hálásak, végtelenül hálásak vagyunk nektek. Mi azt is megtanultuk tőletek, hogy az embereket nem szavaik után, hanem tetteik alapján kell megítélni.

Szavak helyett szeretnénk megmutatni nektek a várost, amely mindent nektek köszönhet, a várost, amely szebb, mint valaha is volt, az élete pezsgőbb, mint bármikor és bátran, derülátóan néz a jövőbe. És megmutatjuk nektek, hogy mi szilárdan, öntudatosan, a ti példátokból tanulva, építjük a szocializmust, az új életet és kemény kézzel fogjuk a fegyvert, mikor a vártán állunk, szabadságunkat és békénket védelmezve.

Remélem, évenként legalább egyszer, február 13-án, Budapest felszabadulása napján eszetekbe jutunk. Mi nap, mint nap gondolunk rátok, a napnak minden órájában. Hálával és szeretettel. Az, hogy rátok gondolunk, nemcsak hálánk jele, rátok gondolni a jövőbe vetett bizalomnak is bizonyítéka és záloga. Mi azon dolgozunk, hogy olyanok legyünk — olyan bátrak és olyan jók — mint ti vagytok, felszabadítóink, drága testvéreink!

Illés Béla